

„Édes anyanyelv”
nyelvműveltségi verseny felső tagozatos tanulók részére
Bács-Kiskun vármegye
Vármegyei döntő
II. kategória 7-8. osztály
Szóbeli

VILLÁMGYORS KVÍZKÉRDÉSEK – mindegyik versenyző pontot kap a helyes megoldásra. Ha nem tudja a választ, akkor a soron következő versenyzőé a kérdés. Ha ő sem tudja, halad tovább addig, míg választ nem adnak.

1. ÁLLANDÓSULT SZÓKAPCSOLATOK

Fejezd be a szólást! Pl. fűbe - harap

1) kötélnek	áll
2) kudarcot	vall
3) légynek sem	árt
4) levegőbe	beszél
5) lóvá	tesz
6) móresre	tanít
7) ráncba	szed
8) sötétben	tapogatózik
9) szívébe	zárja
10) tenyerén	hordja
11) légvárat	épít

Helyes válasz 1 pont.

2. KAKUKKSZÓLÁSOK, KAKUKKMONDÁSOK

Az alábbi csoportokban három-három szólást, közmondást találsz. Ezek egyike kakukk, vagyis kilóg a csoportból, mivel a másik két mondás jelentése megegyezik, vagy legalábbis hasonlít.

A feladatod: keresd a kakukkszólást, kakukkmondást!

Íme egy példa:

- a) Kötí az ebet a karóhoz.
- b) Nem enged a negyvennyolcból.
- c) Kivágja a huszonegyet.

Példánkban a kakukkmondás a c), vagyis a Kivágja a huszonegyet, mivel az előző kettő jelentése: ragaszkodik elveihez, nem enged nézeteiből, elképzeléseiből – a harmadik mondás jelentése viszont: nagy lendülettel kitesz, megmutat valamit.

Keresd meg azt a szólást, amely – szerinted – kilóg a csoportból!

1. a) Nem tudja a jobb kéz, mit csinál a bal.
 - b) Segíts magadon, az Isten is megsegít!
 - c) Mindenki a maga szerencséjének a kovácsa.
2. a) Aki bottal köszön, annak doronggal felelnek.
 - b) Ha megdobnak kővel, dobd vissza kenyérrel.
 - c) Amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten.
3. a) Éhes disznó makkal álmodik.
 - b) Megfejné az ágast is.
 - c) Éhes lónak zabon az esze.
4. a) Hosszú lére ereszti.
 - b) Ádámnál és Évánál kezd.
 - c) A kákán is csomót keres.
5. a) Ha egy pénz a jövedelmed, kettőt ne költ!
 - b) Sok kicsi sokra megy.
 - c) Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér!
6. a) Nagy fába vágta a fejszéjét.
 - b) Megkenegette mogyorófavesszővel.
 - c) Kiporolta a nadrágját.
7. a) Magad uram, ha szolgád nincsen!
 - b) Szegény az eklézsia, maga harangoz a pap.
 - c) Szegény embert még az ág is húzza.
8. a) Vaj van a fején.
 - b) Okos, mint a tordai malac.
 - c) Káposztalé van a fejében.
9. a) Minden szentnek maga felé hajlik a keze.
 - b) Nem esik messze az alma a fájától.
 - c) Minden cigány a maga lovát dicséri.
10. a) Egyik kutya, másik eb.
 - b) Nesze semmi, fogd meg jól!
 - c) Egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz.

11. a) Borsót gömbölyít.

b) Legyet vadász.

c) Egy gyékényen árulnak.

Helyes válasz 1 pont.

3. TÁJSZÓK

Mit jelentenek az alábbi tájszók vagy régies szavak? Melyik a helyes válasz?

mente

1. mellény

2. félvállon viselt kabát

3. bő ujjú ing

laska

1. erdő

2. tészta

3. edény

kutrica

1. kútkáva

2. állatoknak elkerített hely

3. téglából épített tűzhely

kusztora

1. bicska

2. koszorú

3. elnyűtt, elhasznált

nyoszolya

1. ág

2. szán

3. betegség

pászma

1. szőnyeg

2. mellény

3. szőrcsomó

eldarvadozik

1. veteményez

2. elutazik

3. eltölti az időt

alkóv

1. naplemente

2. ablaktalan fülke

3. alkudozás

gezemice

1. gombaféle

2. gesztenye

3. vegyes savanyúság

pityóka

1. csipke

2. krumpli

3. hagyma

Helyes válasz 1pont.

4. MAGYARRÓL IDEGENRE

Írjátok le idegen eredetű szóval! A szókezdő betűk segítenek.

balszerencsés = **peches**

együttműködő = **kooperatív**

értelmes, művelt = **intelligens**

érzékesalódás = **hallucináció**

javít, helyesbít = **korrigál**

különbség = **differentia**

különösen gyors vonat = **expressz**

magyaráz, értelmez = **kommentál**

megvesztegethető = **korrupt**

összeegyeztet = **koordinál**

rendetlenség, zűrzavar = **anarchia**

segítés a tanulásban = **korrepetálás**

versengés, vetélytárs = **konkurencia**

Helyes válasz 1 pont.

SZÓBELI FOGALMAZÁS

Mondjatok el egy történetet, hogy a zárszó egy közmondás, szólás legyen! Húzzák a közmondást illetve a szólást

- ❖ Addig jár a kórsó a kútra, amíg el nem törik. = Nem érdemes kísérteni a sorsot, mert aki feleslegesen kockáztat, pórul járhat.
- ❖ Hazug embert hamarabb utolérni, mint a sánta kutyát.
- ❖ Nem esik messze az alma a fájától. = Olyanok a gyerekek, mint a szüleik.
- ❖ Nyugtával dicsérd a napot! = Akkor mondjuk, ha valaki egy esemény (dolog, történés, stb.) vége előtt kezd el örülni.
- ❖ Munka után édes a pihenés. = A munka után jól esik pihenni.
- ❖ Ami a szívén, az a száján. = Azt mondja, amit érez, őszintén beszél.
- ❖ Kicsi a bors, de erős. = apró termetű ember, aki valamiben ügyesebb, mint aminek kinéz
- ❖ Olajat önt a tűzre. = tetézi a bajt
- ❖ Kimutatja a foga fehérét. = elárulja gonosz, alattomos természetét
- ❖ Csalánba nem üt a mennykő = rossz embereket vagy helyzeteket ritkán sújtják a balszerencsék vagy nagyobb büntetések.
- ❖ Kemény fából faragták = erős, kitartó ember, határozott jellem
- ❖ Két dudás nem fér meg egy csárdában = nem fér össze egymással két olyan ember, aki ugyanott hangadó akar lenni

A fogalmazásban azt figyeljük meg, hogy a történetet milyen ötletesen fogalmazta meg a versenyző. Mennyire ügyelt a tartalmi igényességre, kifejtettségre, a mondatszerkesztésre, választékos, a témához illő stílusra, a szókincsgazdagságra. Arra, hogy adott-e a történetnek címet. A történet megfelelt-e az adott közmondás illetve szólás tartalmának. A történet, mese tagolása jól nyomon követhető-e. Élt-e a műfaji sajátosságokkal? Hogyan gazdálkodott az idővel?

*címadás: **1 pont***

*ötletesség **2 pont***

*tartalmi igényesség, kifejtettség **3 pont***

*témához illő stílus, mondatszerkesztés **2 pont***

*a szókincs gazdagsága **3 pont***

*műfaji megfelelés: **2 pont***

*tagolás **1 pont***

*idővel való gazdálkodás **2 pont***

Összesen: 16 pont